

Josep Ibàñez i Senserrich (1929-2004)

ALBERT JANÉ

Josep Ibàñez i Senserrich

Durant la primera quinzena d'agost de l'any passat ens va deixar el nostre company Josep Ibàñez i Senserrich, professor de català i gramàtic, que té sens dubte un lloc destacat i digne d'ésser recordat en la història de la represa de les classes de llengua catalana de la difícil època franquista.

Josep Ibàñez va néixer a Barcelona l'any 1929, en una família modesta. Per la banda paterna era d'origen valencià (el seu pare era blasquista) i per la banda materna procedia de Sant Martí de Tous (Anoia). Com tots els de la seva generació i de la seva condició, va haver de patir en molts aspectes, individuals i com a membre conscient de la seva col·lectivitat, les tristes conseqüències de la guerra i de la postguerra, una postguerra aspra i dura, en què s'imposava la necessitat prementora i ineludible de guanyar-se la

vida mínimament i anar amb un ral a la butxaca. Josep Ibàñez va cursar estudis mercantils, en què va obtenir el grau de professor, i va assajar el seu camí en el camp de l'administració d'empreses. La irrupció que hi va fer la informàtica a principis de la dècada dels seixanta li va obrir una via que li va permetre de situar-se professionalment, d'una manera digna i estable.

Però això no satisfieia les inquietuds de Josep Ibàñez, que veia la llengua catalana, que ell estimava apassionadament, reprimida i perseguida, el coneixement normal de la qual li havia estat ignominiosament negat a l'escola, i per a la qual era un més a desitjar una plenitud d'ús i de drets. De fet, com tants altres companys de la nostra lleva, va ser un autodidacte en l'adquisició dels coneixements que permetien un ús oral i escrit mínimament digne de la nostra llengua. I per un camí

o per un altre (com l'excursionisme, les audicions de sardanes, les tertúlies d'alumnes i antics alumnes de l'Institut Francès de Barcelona), els qui compartíem els mateixos neguits i les mateixes inquietuds ens vam anar trobant, coneixent i aplegant, i vam anar canalitzant aquells neguits i aquelles inquietuds cap a actuacions concretes. En el nostre cas, hi va haver una persona decisiva que ens va orientar i ens va donar l'empenta, lleu però efectiva, perquè actuéssim. Parlo, evidentment, de Joan Triadú. Va ser durant el curs 1957-58 que un grup reduït d'aquests companys que teníem ganes de fer alguna cosa, entre els quals, a més de Josep Ibàñez, hi havia la Maria Eugènia Dalmau, filla del lingüista Delfí Dalmau i que després seria la seva muller, Gabriel Bas, Esteve Ferrer i alguns més, vam assistir, al domicili mateix de Joan Triadú, al seu pis de l'avinguda del

Príncep d'Astúries, a unes lliçons que ens impartia de llengua i literatura (i, hi podríem afegir, de «matèries afins»), amb les quals ja ens vam sentir prou valents, el curs següent, per a passar a engruixir la nòmina, aleshores encara esquelètica, dels professors de català que, com uns vers infiltrats, feien classes en entitats recreatives, excursionistes, parroquials, etc. Josep Ibàñez es va encarregar d'un curs, que devia muntar ell mateix, a l'Agrupació Excursionista Catalunya, de la plaça del Pi, entitat de la qual era soci actiu. En més d'una ocasió hi va haver d'esquivar les visites, inquisitorials i inoportunes, d'un delegat del Govern Civil, el qual no s'estava de declarar formalment que no tenien pas res contra les classes de llengua catalana, però hi formulava l'objecció fonamental que eren una activitat no prevista en els estatuts de l'entitat.

L'any 1961 va ser l'any de la famosa gramàtica *Signe*, una iniciativa de Josep Tremoleda, un dels fundadors de la revista *Cavall Fort*, gramàtica que es va encarregar de redactar un equip format per Josep Ibàñez, Enric Gual (un altre dels professors de català del moment, que també ens va deixar ja fa força temps), Maria Eugènia Dalmau i jo mateix. Parlo de l'any 1961 perquè va ser quan hi vam treballar: el llibre va sortir, exactament, el febrer de 1962, i al cap d'un any ja es va haver de reeditar. Un mes abans de la seva aparició, és a dir, el gener de 1962, hi havia hagut els primers exàmens, destinats a aspirants de Barcelona, per a l'obtenció del títol de professor de català convocats per la Junta Assessora per als Estudis de Català (JAEC), creada feia poc temps per un acord entre la Comissió Delegada d'Ensenyament d'Òmnium Cultural i la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans. I Josep Ibàñez, juntament amb nou examinands més, entre ells Maria Eugènia Dalmau, hi va obtenir el títol de professor de català de grau mitjà, el més elevat dels dos que es concedien. Els vuit restants eren: Gabriel Bas, Carles Castellanos, Josep M. Ferrer i Ferrer, Al-

bert Jané, Roser Latorre, Jordi Mir, Maria Assumpció Rocabert i Jordi Vila.

L'any 1966 apareixia la revista *Tele/estel*, el primer setmanari en català de la postguerra. En un projecte anterior, que no va arribar a bon port, hi havia prevista una secció que s'havia de dir «Aclariments lingüístics» i que havia d'anar a càrrec del professor Delfí Dalmau, sogre de Josep Ibàñez. Però quan va ser l'hora de *Tele/estel* el senyor Dalmau ja feia un any que havia traspassat. Aleshores la direcció del setmanari va oferir la secció a Josep Ibàñez, que se'n va fer càrrec durant tot un any, al cap del qual la va haver d'abandonar perquè li costava fer-la compatible amb les seves obligacions professionals, que eren d'un altre camp i molt absorbents. Les seves lliçons, com les dels altres treballs més o menys contemporanis, tenien, certament, poques pretensions innovadores i s'adreçaven més aviat a un públic general, al qual calia recordar constantment aspectes molt elementals del bon ús de la llengua catalana. Els seus articles, que no han estat mai aplegats en un volum, ens ajuden, com diu Joan Solà, a acabar-nos de fer una idea completa del tarannà d'un considerable sector del nostre poble durant els anys de la postguerra.

La vida professional de Josep Ibàñez, esdevingut un executiu de punta en el camp de la informàtica, va fer que la seva actuació de servei al país i a la llengua s'anés orientant cap a les tasques de direcció i d'organització, especialment com a col·laborador de Joan Triadú en la direcció de la JAEC i de la Delegació d'Ensenyament de Català i, molt aviat, com a membre de la mateixa junta directiva d'Òmnium Cultural, en representació dels professors de català, en una època en què la formaven, bàsicament, els seus fundadors i alguns altres grans empresaris o homes de negocis acabats que es van afegir a aquells il·lustres mecenes.

En aquest sentit, sempre m'ha fet l'efecte que no es van saber aprofitar prou les facultats, la capacitat de treball i la insubornable vocació de ser-

vei de Josep Ibàñez, especialment quan amb la reinstauració del govern de la Generalitat de Catalunya hi havia tanta feina a fer i homes com ell eren tan necessaris. Va ser, això sí, el creador dels serveis informàtics del nostre govern, un lloc de treball i de servei que li va donar, com sol passar en aquests casos, satisfaccions i disgustos. Satisfaccions per la realització d'una feina útil i creativa, en què es podien aliar el mester tècnic i la fidelitat identitària, de què no va abdicar mai. I disgustos, perquè, malauradament, no sempre va obtenir el suport que calia i que mereixia, i fins i tot perquè s'havia d'adonar que no deixava d'haver-hi qui li posava bastons a les rodes. Que Josep Ibàñez arribés a ser allò que en diem un tecnòcrata no va fer mai que deixés de ser un gran idealista.

En moments més aviat poc plaents, Josep Ibàñez, a instàncies meves, va accedir a formar part, com a vocal, del patronat de la Fundació Cavall Fort. La seva actuació, determinada per un temperament lúcid i serè, va ser molt eficaç i positiva. Continuava encara intervenint amb profit en el consell assessor d'aquesta institució quan una malaltia progressivament implacable el va recloure definitivament a casa seva, fins que va acabar amb la seva existència.

En els darrers anys, la vida va ser verament injusta per al nostre company. És una injustícia cruel, revoltant, sense sentit, que no és possible d'entendre.

Han estat prop de quatre anys en què les seves facultats van anar minvant inexorablement a despit dels esforços de la medicina. Prop de quatre anys de lluita, sostingut només per l'assistència abnegada dels seus, especialment de la seva admirable muller. I, qui sap, potser en certs moments per una remota esperança en una sempre possible recuperació. Fins que les forces el van abandonar del tot, definitivament, i un matí del mes d'agost, els qui l'estimàvem ens vam aplegar per dir-li l'últim adéu al vell cementiri de Sant Gervasi. Que reposi en pau. ◆

Els enigmes de la llengua, de Marcel Fité, premi d'assaig Sant Miquel d'Engolasters

El proppassat 11 de novembre es van concedir els premis que tradicionalment atorga el Cercle de les Arts i de les Lletres del Principat d'Andorra. El premi d'assaig, Sant Miquel d'Engolasters, va recaure en l'obra *Els enigmes de la llengua*, de Marcel Fité.

L'obra recull les reflexions que l'autor ha anat publicant en la revista *Llengua Nacional* durant aquests darrers anys. Temes com la importància i les possibilitats de mantenir la diversitat lingüística en l'actual context de globalització, la llengua i el pensament, la llengua i l'entorn, la llengua i la nació, la llengua i la percepció de la realitat i dels sentiments, etc., hi són tractats des d'una perspectiva de vegades poc convencional, però sempre raonada, documentada i oberta. Així, la panoràmica de la problemàtica lingüística que Marcel Fité ens presenta, de vegades és vista des d'una òptica sociolingüística, altres històrica, ecològica o psicolingüística. Malgrat aquesta pluralitat d'enfocaments, l'obra ha estat construïda amb paciència i rigor artesans, amb els testimonis d'aquelles veus autoritzades dels segles XIX i XX que els articles requerien i que no sempre són les més difoses i conegudes, i amb un estil personal, àgil i molt elaborat, el qual, sense traïr l'esperit de l'assaig, ens evoca les emocions pròpies d'altres gèneres literaris. Perquè, fet i fet, el que *Els enigmes de la llengua* planteja són els avantatges, els inconvenients, les dificultats, les necessitats, les pors, les possibilitats i els atzars de la supervivència lingüística, una de les aventures més decisives i apassionants del segle que tot just acabem d'encetar, i que només es resoldrà positivament si es produeix una àmplia presa de consciència del problema, acompanyada, és clar, d'un ferm compromís.

Marcel Fité és autor de diversos llibres de text de llengua i de literatura i autor de les narracions *Històries de vetllador* (ed. Pagès, 1977), *El carrer dels Petons* (ed. Barcanova, 2003) i *Un seient a la llotja* (Barcanova, 2004). ◆